

LA PREMSA DIÀRIA COM A FONT DE DADES PER A LA HISTÒRIA MÈDICA LOCAL. EL PERIODISTA JOSEP ROCA I ROCA A “LA VANGUARDIA” A L’ENTRESEGLE XIX-XX.

CORBELLA i CORBELLA, Jacint

Acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

RESUM: Nota sobre alguns aspectes de l’obra del periodista Josep Roca i Roca (n. Terrassa, 1848 - m. 1924). Dades sobre la seva vida amb referència a l’activitat política local, en els rengles republicans, essent regidor de l’ajuntament de Barcelona. També s’esmenta breument la seva obra poètica i teatral. Es destaca principalment la secció que portà un temps a “La Vanguardia”, titulada “*La Semana en Barcelona*”, on apareixien moltes referències a l’actualitat local i sovint a aspectes mèdics. S’aporten una trentena de cites, més sobre necrològiques, ingressos a l’Acadèmia de Medicina, sobre hospitals de Barcelona i algun altre aspecte.

Paraules clau: Josep Roca Roca, La Vanguardia, Periodisme mèdic, Necrologies.

RESUMEN: Nota sobre algunos aspectos de la obra del periodista Josep Roca i Roca (n. Terrassa, 1848 - m. 1924). Datos sobre su vida con referencia a la actividad política local, en las filas republicanas, siendo concejal del ayuntamiento de Barcelona. También se comenta brevemente su obra poética i teatral. Se destaca principalmente la sección en “La Vanguardia”, titulada “*La Semana en Barcelona*”, donde aparecieron, durante algunos años numerosas referencias a la actualidad local i a menudo a aspectos médicos. Se mencionan unas treinta citas, sobre necrologías, ingresos en la Real Acadèmia de Medicina, sobre hospitales de Barcelona i otros aspectos.

Palabras clave: Josep Roca Roca, La Vanguardia, Periodismo médico, Necrologías.

*

INTRODUCCIÓ

A la premsa diària, potser més en la de gran difusió, molt sovint s’hi troben avui dades relacionades amb la medicina que, al cap dels anys, són un bon element per a tenir informació de la història de la medicina local. Això tant pel que fa a les persones, com a les institucions, organització sanitària, malalties, material iconogràfic, o altres aspectes.

Avui les dades són abundants, tant en forma de notícies, com d'entrevistes o reportatges. Aquest fet també és important per publicacions d'abast petit en poblacions caps de comarca, àdhuc més petites, i amb aparició més espaiada: setmanaris, revistes mensuals o fins i tot publicacions anuals, com poden ser els programes de festa major. Són una font interessant d'informació que cal saber aprofitar.

En aquest treball volem referir-nos a les aportacions de periodistes que, durant un temps més o menys llarg, han donat notícia de fets mèdics. En concret és el cas del periodista Josep Roca i Roca, amb els seus escrits a La Vanguardia, de Barcelona cap a l'entresgle del 1900.

Josep Roca. La persona. El periodista. Josep Roca i Roca va tenir una certa rellevància en el periodisme barceloní de finals del segle XIX i el primer quart del segle XX. També va tenir alguna activitat en el món de la política local. Tot i que el seu nom és recollit en el Diccionari d'Elias de Molins (1) i en alguna de les enciclopèdies importants, com són l'Espasa (2) i el Diccionari Enciclopèdic de la Llengua Catalana de Salvat (3), avui ha quedat pràcticament oblidat fora d'alguns medis erudits. Ara també està referenciat a la Wikipedia (4). Té un carrer dedicat a Terrassa.

Va tenir una vida llarga, de setanta-sis anys, i va publicar escrits gairebé fins el final. Havia nascut a Terrassa el 12 de juliol de 1848, i va morir a Barcelona el 15 de desembre de 1924. Va estudiar dret i des de ben jove va escriure en diaris i participà en la política. Una de les primeres publicacions en que va intervenir va ser "El Gay Saber", que va fundar juntament amb Pelai Briz. Allí va conrear la poesia, publicant també crítica teatral i articles de caire divers. Consta que va fer la traducció catalana del Calendau de Frederic Mistral. En el sexenni interborbònic va ser director de "La Campana de Gràcia", algun temps com a redactor únic. També ho va ser, el 1878, de L'Esquella de la Torratxa". La seva activitat política la va fer des del partit republicà, i arribà a ser regidor de l'Ajuntament de Barcelona. En el caire més social va ser membre molt actiu de l'"Associació d'Amics dels Pobres", de la que fou secretari bastants anys.

La seva obra teatral és extensa, i quan tenia vint-i-un anys, el 1869, va estrenar a Barcelona, un drama en vers "*Miracle*" (5). Ara ens importa remarcar la seva col·laboració a La Vanguardia, on escrivia una secció, tots els diumenges, amb el títol de "*La Semana en Barcelona*". Era un article relativament llarg on passava revista als principals aspectes de l'actualitat local durant la setmana. Al començament hi havia un petit índex de les principals notícies, que es trobaven seguides en el text. Entre aquestes notícies n'hi ha bastantes relacionades amb aspectes mèdics, principalment esmentant a les persones (algun aspecte d'actualitat, necrològica,...)

La premsa diària com a font de dades per a la història mèdica local. El periodista Josep Roca...

La vàlua, petita però continuada, d'aquesta col·laboració, la remarca La Vanguardia quan dóna notícia de la seva mort (6), assenyalant *“pudiendo asegurarse que esos escritos constituyen páginas que serán consultadas por quienes con el tiempo traten de historiar las actividades y los hechos de trascendencia en esta capital en el período en que el finado colaboró en nuestro diario”*.

Referències a la medicina. Encara que les referències són bastant variades, i també de longitud diversa, potser les que tenen més interès per a l'historiador de la medicina catalana (gairebé totes són referències d'àmbit local), són les petites notes necrològiques ran de la mort d'alguns metges o sanitaris, que han deixat un rastre relativament reduït, juntament també amb notícies sobre altres personalitats més conegudes.

Entre les **necrològiques** volem recordar les del doctor Josep Montserrat i Archs, metge i botànic (7); Joan Marsillach, professor substitut de Fisiologia i autor d'un Vademecum del Practicant (8); Josep Vilardebó (9); la de l'apotecari de Martorell Francesc Santacana, que va deixar una col·lecció de rajoles (10). El mateix any 1897 les de Jaume Pi Suñer, catedràtic de Patologia General (11), Josep Letamendi, catedràtic de Madrid, i abans de Barcelona (12), Josep M. Guàrdia, metge menorquí vivint a Paris (13) i Pau Griñan, que fou professor ajudant amb Jaume Pi Suñer (14). Més tard recordem les de Cristòfol Parellada, metge de Vilanova i la Geltrú, i Director de Sanitat Marítima (15); Carles Ronquillo i Morer, amb tasca social i sanitària important (16); Antoni Anet i Codina, amb tasca notable pel que fa a la vacunació (17); Manuel Vives i Ferreras, que fou president de l'Acadèmia Homeopàtica (18); Bartomeu Robert, gran figura de la nostra medicina (19); Gaspar Sentiñon, que últimament tenia una botiga d'aigües minerals (20); Josep Roquer i Casadesús, especialista en ORL (21); Joan Giné i Partagàs (22).

Referències biogràfiques en altres aspectes es troben relatives al doctor Bartomeu Robert, en diverses ocasions: amb motiu d'un discurs (23); la seva obra a l'Ajuntament quan fou alcalde, (24); també un discurs a l'Ateneu (25)

Ingressos a la Reial Acadèmia de Medicina, de Lluís Comenge (26); Josep A. Barraquer i Roviralta (27); Josep Roquer i Casadesús (28).

Referències a algunes institucions, principalment la nova facultat de medicina i Hospital Clínic i la lentitud en les obres (29). Igualment a l'Hospital de nens pobres i l'obra del doctor Francesc Vidal i Solares (30), l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya (31); el centenari de la creació del Cos d'alumnes interns de la Facultat de Medicina (abans Reial Col·legi de Cirurgia) (32), i encara altres aspectes.

En resum creiem que aquestes aportacions, en forma de notícia o comentari, cadascuna d'elles relativament petita, formen un conjunt d'informació que cal tenir en compte, i més si valorem l'època de la que ens donen dades, pràcticament l'entressegle XIX-XX. En aquest sentit Josep Roca i Roca va fer una bona aportació al coneixement d'alguns aspectes del nostre passat mèdic.

Per altra banda cal insistir en l'interés d'aportacions d'aquest tipus, avui ja molt freqüents, però aleshores gairebé insòlites, i el paper de la premsa com a font de dades per a la història de la medicina, en aquest cas a Catalunya.

Potser cal aclarir que per la mateixa època hi ha també treballs d'història de la medicina catalana amb la signatura de Josep Roca. Es tracta del doctor Josep Maria Roca i Heras, que fou un dels primers historiadors in extenso de la nostra medicina, només per darrera cronològicament de l'obra de Lluís Comenge. La producció de Roca i Heras és més àmplia i prolongada en el temps i se centra gairebé únicament en aportacions sobre la medicina medieval.

NOTES

1. Elias de Molins, Antonio: "Diccionario Biográfico y Bibliográfico de escritores y Artistas Catalanes del siglo XIX. Barcelona, 1885, t. II, pp. 483-484.
2. Enciclopedia Universal Ilustrada (EUI), (Espasa), vol. 51, p. 1090.
3. Diccionari Enciclopèdic de la Llengua Catalana (Salvat ed). 1935, vol. IV, p. 281.
4. http://es.wikipedia.org/wiki/Josep_Roca_i_Roca. Consultat el 24.02.2010, 19.08 h.
5. Elias de Molins, A. loc. cit. ii, p. 484.
6. "Los que mueren: José Roca y Roca, La Vanguardia (LV), 17-12-1924, p. 6.
7. La Vanguardia, 03.11.1895.
8. La Vanguardia, 08.03.1896.
9. La Vanguardia, 25.10.1896.
10. La Vanguardia, 10.01.1897.
11. La Vanguardia, 25.04.1897.
12. La Vanguardia, 11.07.1897.
13. La Vanguardia, 26.09.1897.
14. La Vanguardia, 27.12.1897.
15. La Vanguardia, 19-03.1899.
16. La Vanguardia, 24.09.1899.
17. La Vanguardia, 08.04.1901.
18. La Vanguardia, 04.03.1902.
19. La Vanguardia, 15.04.1902.
20. La Vanguardia, 21.12.1902.
21. La Vanguardia, 27.01.1903.
22. La Vanguardia, 03.03.1903.
23. La Vanguardia, 30.04.1893.
24. La Vanguardia, 19.03.1899 i 15.10.1899.

La premsa diària com a font de dades per a la història mèdica local. El periodista Josep Roca...

25. La Vanguardia, 09.12.1900.
26. La Vanguardia, 07.01.1894.
27. La Vanguardia, 06.01.1895.
28. La Vanguardia, 30.05.1897.
29. La Vanguardia, 16.04.1893; 23.12.1894; 30.06.1895.
30. La Vanguardia, 27.11.1898 i 6.06.1897.
31. La Vanguardia, 07.02.1897.
32. La Vanguardia, 14.03.1897.